

VELENÍ A ŘÍZENÍ

bojové činnosti VOJSK PVO

V článku rozeberu stručně některé problémy velení a součinnosti sil a prostředků PVO vojsk.

Bojové možnosti prostředků PVO jsou dány takticko-technickými charakteristikami bojové techniky a radiotechnického průzkumu a uvědomování. Systém velení vytváří prostor k jejich realizaci v praxi; buď jejich plné využití umožňuje nebo působí jako omezující faktor.

Jedním z rozhodujících předpokladů použití všech sil a prostředků PVO s vysokou efektivností při odražení prvního hromadného úderu a dalších úderů vzdušného protivníka je **centralizované velení a nepřetržitá součinnost**. Při posuzování tohoto problému je nutné mít na zřeteli základní faktory, které jej podstatnou měrou ovlivňují. Protivník s cílem dosáhnout maximálního překvapení, zahájí první úder balistickými raketami. V důsledku toho může nastat značně složitá pozemní situace, může být narušeno velení a celý systém PVO. Vzdušný protivník uskuteční nálet v celém pásmu bojové činnosti, od přízemních až k dostupným výškám. Možnosti radiolokačního průzkumu vzdušného nepřítele budou sníženy širokým použitím pasivního i aktivního rušení. Všechno toto vytváří poměrně nepřehlednou a velmi složitou vzdušnou situaci.

Velké rychlosti vzdušných cílů (20 až 30 km za minutu) a malé výšky při přiletu k bráněným vojskům (objektům), značně ztěžují velení a úspěšné splnění úkolu PVO při ničení vzdušného nepřítele. Nebude jistě výjimečná situace, že v průběhu 3–6 minut náčelník vojska PVO armády (frontu) musí vyhodnotit složitou vzdušnou situaci, rozhodnout se k odražení náletu, rozdělit cíle mezi pozemní prostředky a stíhací letectvo, uložit úkoly podřízeným, od štábu útvaru (PLR, SL, PLD) musí úkol proniknout k vykonavatelům v jednotkách. Při tom vzdušného protivníka musíme ničit na hranicích prostoru bojové činnosti protiletadlových raket a čarách zasazení SL. Sebelepší zdržení při velení, pomalost a nerozhodnost mohou znamenat nenapravitelné důsledky. Proto orgány velení na stupni armáda (front) musí rychle reagovat na složitou vzdušnou situaci a být náležitě sladěny již v míru. Potřebné návyky se nedají získat během jednoho až dvou nácviků v průběhu výcvikového roku a ve štábu, který není v mírových podmínkách systematicky připravovaný k plnění úkolů při velení a řízení prostředků PVO.

Při posuzování možností centralizovaného velení silám a prostředkům PVO je rozhodující faktor času. Limitující činitel

je včas objevit vzdušného protivníka, jeho analýza, rozhodnutí příslušného stupně velení a vydání rozkazu k jeho zničení. V soudobých podmínkách bude vzdušný protivník ze 60 % i víc působit na malých výškách, což značně ztěžuje a někdy i vylučuje možnost včas ho objevit. V takovýchto případech bude z hlediska armády (frontu) nutné přejít k decentralizovanému velení. S konečnou platností o ničení nepřítelů musí pak rozhodnout stupeň útvar a svazek. Za této situace hovoříme o centralizaci velení při ničení nízko letících cílů na stupni svazek (útvary).

Velení vojskům PVO musí tedy odpovídat soudobým požadavkům, tj. zabezpečovat spolehlivost, nepřetržitost a vysokou operativnost. **Organizace velení silám a prostředkům PVO musí především zabezpečit úspěšné odrazení prvního hromadného úderu vzdušného nepřítelů v počátečním období války a velení v průběhu další bojové činnosti.** Velení při odrazení hromadných náletů bude se opírat o radiolokační prostředky průzkumu vzdušného nepřítelů, spolehlivá technická pojítka, přenos zpráv a jejich rychlé vyhodnocování na stupni armáda (front). Uvedené úkoly vyžadují časové intervaly měřené minutami a vteřinami při rychlých a podstatných změnách vzdušné situace.

Od skončení druhé světové války nastaly kvalitativní změny v prostředcích vzdušného napadení. Projevují se hlavně v rychlosti vzdušných cílů, možnosti plnit bojový úkol ve dne i v noci, za složitých meteorologických podmínek, na všech výškách, v mohutnosti výzbroje (jaderné bomby, letecké protizemní rakety, palubní zbraně). Kvalitativní změny prošla i PVO, zvláště za posledních 10–15 let. Prostředky ničení vzdušného nepřítelů nejsou prakticky závislé na meteorologických podmínkách, denní a noční době. Protiletadlové rakety mohou ničit nepřítel za všech podmínek a v rozsahu od malých až do dostupových výšek. SLs raketovou výzbrojí a soudobými prostředky navedení nezaostává za možnostmi letectva nepřítelů. Autonomní malorážové PL komplety s radiolokátorem a počítačem na podvozku s vysokou průchodností mimo komunikaci spolu s malovýškovými PL raketami dávají možnost organizovanou účinnou PVO proti nízko letícím cílům.

Podstatně vzrostla délka a mohutnost palby protiletadlových raket ve srovnání s PLD. Zvětšený prostor jejich bojové činnosti podmiňuje možnost a nutnost organizovat prostorovou protiletadlovou obranu. Pro bojovou činnost PLR se stává typickým uskupení, vytvářející ucelený sy-

stém palby k obraně operačního uskupení armády a frontu. Stíhačí letectvo bojuje v celém pásmu armády (frontu), mimo prostor bojové činnosti PLRV i v jednom prostoru s nimi. Tyto možnosti hlavních prostředků PVO kladou na štáb PVO armády (frontu) kvalitativní nové požadavky z hlediska centralizace velení a řízení bojové činnosti. Štáby musí být schopny na základě získaných zpráv prostředky radiolokačního průzkumu rozbrat a zhodnotit vzdušnou situaci, navrhnout odpovídající rozhodnutí k rozdělení cílů mezi jednotlivé aktivní prostředky PVO (SL, PLR, PLD) a doručit příslušné rozkazy vykonavatelům. Celý proces přípravy a přijetí rozhodnutí k odrazení náletu musí být ukončený během několika minut. Centralizované velení v soudobých podmínkách musí splňovat především požadavek včasného rozdělení cílů a jejich ničení aktivními prostředky PVO v souladu s jejich bojovými možnostmi v konkrétní vzdušné situaci. Rozvoj techniky vyžaduje především stanovit optimální organizaci řízení. Neúčelná organizace zvyšuje požadavky na techniku velení a neúměrně zvyšuje požadavky na kapacitu organizační a výpočtové techniky.

Domnívám se, že kvalitativní změny v bojové technice PVO se mají plně odrazet i ve struktuře štábů PVO armád a frontu. Umyslně nerozebírám technické vybavení, ale organizační práce, která sice musí vycházet z technických možností prostředků velení, ale na druhé straně podstatnou měrou ovlivňuje, zda jsou reálné požadavky na postupné řešení technického vybavení a odstraňování slabých míst při řízení bojové činnosti ve vzduchu. **Charakter soudobého boje a prostředky vzdušného napadení vyžadují oddělit proces řízení bojové činnosti ve vzduchu od běžných prací štábu** (součinnost s ostatními odděleními v rámci vševojskového štábu a bráněnými objekty, plánování, mat. tech. zabezpečení a jiné).

Je to objektivní požadavek, vyplývající z charakteru boje prostředků PVO s nepřátelským letectvem ve vzduchu. Náčelník vojska PVO frontu (armády) řeší všechna opatření k zabezpečení bojové pohotovosti vojsk, manévr, součinnost, materiálně technické zabezpečení a další otázky na základě rozhodnutí velitele frontu (armády) a schváleného plánu PVO.

Řízení bojové činnosti a přijatá rozhodnutí k odrazení náletu náčelníkem vojska PVO si vyžadují podstatně odlišnou metodu práce jeho i těch příslušníků štábu, kteří plní přesně a konkrétně vymezené funkce. Rozhodující a ovlivňující čí-

nitel je čas. Náčelník vojsk PVO vychází při rozhodnutí k odrazení náletu vzdušného protivníka z

— konkrétní vzdušné situace, která může během několika minut doznat podstatných změn,

— uskupení vojsk a připravenosti aktivních prostředků k okamžitému zahájení bojové činnosti,

— platných schválených zásad součinnosti a řízení palby.

Dynamika boje se vzdušným nepřítelem nedovoluje zdlouhavě ujasňovat situaci, součinnostní dohovy a schvalovat přijatá rozhodnutí nadřízenými. Náčelník vojsk PVO armády (frontu) musí jednat samostatně, iniciativně a rozhodně, velet stručně a jasně, krátkými povely a signály. V jakých časových hranicích musí přijmout rozhodnutí od ujasnění vzdušné situace až do odpálení rakety navedeným stíhačem nebo jeho realizace protiletadlovým raketovým oddílem, nám dává tato jednoduchá úvaha. Při běžných rychlostech souborů taktického letectva 20—30 km za minutu překoná vzdušný cíl za 5 minut vzdálenost 100 až 150 km. V takovýchto krátkých časových limitech může splnit úkoly štáb PVO frontu (armády) jedině při správné organizační struktuře, vysoké odborné kvalifikaci, dokonalé sladění práce, které je možno dosáhnout jedině soustavnými nácviky již v míru. K tomu je nutné vytvořit i potřebné organizační předpoklady a kádrové zabezpečení, sladovat skupiny řízení bojové činnosti, získávat potřebné návyky na taktických a operačně taktických cvičeních. Na základě takto získaných zkušeností je možné klást i požadavky na technické zabezpečení a vylepšení dílčí i komplexní. Opodstatněnost tohoto požadavku je zřejmá především při plnění úkolů v počátečním období války při odrazení prvního hromadného úderu. Řešení těchto otázek nemůžeme odkládat a spojit jejich vyřešení se zaváděním prostředků automatizace velení.

Současná struktura štábů PVO nedává možnost z hlediska řízení bojové činnosti využít dostatečně efektivně bojových možností hlavních prostředků PVO. Základním posláním PVO je ničit vzdušného nepřítele ve vzduchu. Do řízení této bojové činnosti vojsk musí být položeno i těžiště práce štábu (oddělení) PVO frontu (armády). Setřít na těchto orgánech z hlediska vytvoření základních organizačních předpokladů a kádrového zabezpečení, znamená ve svém důsledku velmi nehospodárné počínání. Ušetříme-li zlepšeným řízením bojové činnosti se vzdušným nepřítelem a správným rozdělením cílů na

příklad mezi PL raketovými útvary navzájem, nebo mezi nimi a SL 1—2 rakety, kterými navíc můžeme zničit další cíl, získáme tím finanční prostředky k zabezpečení šesti i více důstojníků v průběhu jednoho roku.

K zabezpečení centralizovaného velení silám a prostředkům PVO se rozvíjí VS náčelníka vojska PVO armády (frontu), jako součást VS armády (frontu), vybavené potřebnými silami velení. Může mít tato pracoviště:

— **bojového velení**, určeného k řízení bojové činnosti s nepřítelem ve vzduchu. Podle konkrétní vzdušné situace zasazuje do boje aktivní prostředky PVO. Rozděluje cíle mezi protiletadlové raketové útvary, určené k obraně hlavního uskupení vojsk a stíhací letectvo. Musí účelně využívat bojových možností aktivních prostředků, nedopustit např. palbu dvou plro na jeden cíl a současně nepropustit další, neplýtvat úsilím SL tam, kde úkol mohou splnit jiné prostředky atd. Nepřetržitost bojové činnosti vzdušného nepřítele vyžaduje stálou pohotovost tohoto pracoviště a možnost střídání bojovou směnou po 6 až 8 hodinách, tj. mít připraveny alespoň dvě směny;

— **pracoviště radiolokačního průzkumu a uvědomování** soustřeďuje zprávy o vzdušném nepříteli, vyhodnocuje je a předává pracovišti bojového velení, podřízeným a sousedům. Požadavky na nepřetržitou činnost a střídání směny jsou obdobné;

— **pracoviště představitele stíhacího letectva**, určené k přípravě podkladů k rozhodnutí o řízení bojové činnosti stíhacího letectva.

Tato pracoviště představují jádro velitelského stanoviště při přípravě podkladů, rozhodnutí k odrazení náletů vzdušného protivníka, zasazení do boje aktivních prostředků PVO a řízení bojové činnosti v konkrétní situaci ve vzduchu a na zemi (uskupení a bojová pohotovost sil a prostředků k odrazení náletu v daný moment).

Mimo ně je nedílnou součástí velitelského stanoviště **pracoviště operačně plánovací**, které plánuje bojovou činnost, manévry, součinnost s ostatními odděleními vševojskového štábu a bráněnými objekty a sousedy, řeší otázky materiálně technického zabezpečení apod. Řeší tedy všechny otázky mimo bezprostřední řízení bojové činnosti ve vzduchu se vzdušným nepřítelem.

Spojovací uzel s přijímacím a vysílacím střediskem zabezpečuje nepřetržitě velení a spojení.

Pokusil jsem se ukázat složitost procesu řízení bojové činnosti vojska PVO při ničení vzdušného nepřítele a odrážení jeho náletů. Jednotlivá pracoviště štábu PVO armády (frontu) mohou plnit svůj úkol jedi- ně při účelné organizaci, kádrovém zabezpečení, při potřebných nácvičích a sla- děné činnosti. To vyžaduje systematický výcvik v době míru na taktických cvi- čeních a komplexních nácvičích. Štáby PVOS mají bohaté zkušenosti v řízení bojové činnosti PVO vojsk, které můžeme využít i u vojsk a apl.kovat jejich poznatky na naše podmínky.

Přenášet těžiště činnosti štábu PVO armády a frontu do řízení bojové čin- nosti ve vzduchu je zákonité. Vzrůstající bojové možnosti průzkumné a bojové tech- niky a požadavek jejich ekonomického využití, vyžadují již v současné době vy- tvořit potřebné organizační předpoklady a kádrové zabezpečení. Technický rozvoj prostředků vzdušného napadení (zkrácení startovacích a přistávacích ploch, kolmý start) dávají velké možnosti k jejich roz- ptylu na zemi a maskování. Bude to mít za následek složitost boje s nimi (na ze- mi) prostředky našeho letectva a raketo-

vého vojska, zvětší se počet cílů a tedy i potřeba úderů, sníží se ztráty letectva protivníka na zemi. Těžiště boje se vzduš- ným nepřítelem se přeneso do vzduchu, což nutně vyvolává potřebu zvýšení mož- ností ničit nepřítele prostředky PVO.

Nedával jsem si za cíl rozebrat pro- blémy velení v PVO v celém komplexu, včetně požadavků na technické vybavení. Chtěl jsem poukázat hlavně na ty nedo- sta'ky, které snižují možnosti ničit vzduš- ného nepřítele v současné době, jsou ře- šitelné bez nákladných investic a jejichž vyřešení situaci značně zlepší.

Efektivnost PVO vojsk musíme dále zvyšovat — kromě zavedení kvalitativně vyšší techniky — ces'ou využívání pro- středků automatizace velení jak u zbra- ňových podsystémů, tak i v celém systé- mu PVO a zdokonalovat systém spojení a rozpoznávání vzdušných cílů. Současně však musíme hodnotit úlohu a činnost štábů PVO armád a frontu při řízení bo- jové činnosti prostředků PVO při odráže- ní úderů vzdušného nepřítele, vytvořit po- třebné organizační předpoklady, aby tyto štáby mohly plnit svoje hlavní poslání, tj. řídit bojovou činnost vojsk.